

Geografiske kort og virkeligheden

Natur og Teknik

Brandt, Jesper

Published in:
Land og Folk

Publication date:
1982

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Brandt, J. (1982). Geografiske kort og virkeligheden: Natur og Teknik. *Land og Folk*, 10.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

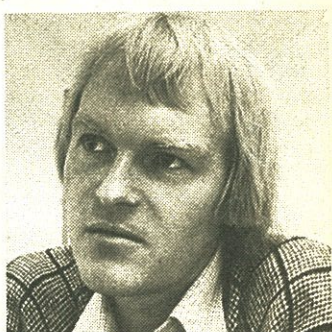
Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Geografiske kort og virkeligheden

Af
JESPER BRANDT,
geograf

NATUR
OG TEKNIK

Den, der første gang ser et satellitbillede af Danmark, udbryster uvilkårligt: nej, se — det ligner sørme Danmark rigtigt! Ved lidt eftertanke går det op for en, at det geografiske billede man har af Danmark i sine tanker, stammer fra kort og atlas, mens vi først har kunnet »se« Danmark rigtigt, efter udviklingen af satellitteknologien. I en anden målestok har mange oplevet det samme, når de i flyvemaskine har overfløjet en kendt og markant udformet kystlinie — som f.eks. Djursland.

Sværere kan det være at genkende f.eks. de byer og landbrugsområder man har overfløjet. Kan vi også finde dem igen på kortet?

Ja, hvis det er et topografisk kort, dvs. et kort, der gengiver alle markante træk i landskabet (topografi betyder stedsbeskrivelse), så kan vi. Hvor mange detaljer, der kommer med på et sådant kort afhænger af kortets målestok. De mest detaljerede topografiske kort herhjemme laves i 1:25.000 (dvs. at 1 km i virkeligheden svarer til 4 cm på kortet, hvorfor de også kaldes »4-cm-kort«). På dem kan man finde langt størstedelen af de træk i landskabet, man umiddelbart vil observere fra en flyvemaskine, eller når man bevæger sig gennem landskabet. I dag laves sådanne kort da også på grundlag af flyfotos, men før i tiden krævede lignende kort (»målebordsblade«) et meget stort opmålingsarbejde »i marken«.

Men disse kort er ikke en objektiv gengivelse af den geografiske virkelighed. Gengivelsen har et formål, som i høj grad præger topografiske kort, nemlig dets militære anvendelse: Når man så omhyggeligt på danske topografiske kort har indtegnet f.eks. markdigerne, så er det ikke alle forhøjninger, men kun sådanne, som er så høje, at de kan skjule en soldat med fuld oppakning bagved!

Når man på ældre kortblade skelnede mellem signaturer for hegn og for træække skyldtes det livnende overvejelser. Det er heller ingen tilfældighed, at det har været smedjen og ikke bageriet, der i ældre tid indtegnedes som vigtigt hus i næsten enhver landsby, ligesom man i dag på kortene indtegner en klitfogedbolig, men ikke f.eks. en døgnkiosk, som jo i vores nutidige samfund spiller en større rolle for de fleste mennesker. De militære

interesser er imidlertid så tæt knyttet til landskabets hovedtræk, at et moderne topografisk kort generelt kan siges at afspejle landskabet i dets væsentligste hovedtræk.

Dette gælder ikke de fleste andre temaer som man ofte også kan afbilde på kortform. Sådanne kaldes derfor tematiske kort i modsætning til de topografiske.

Også de tematiske kort kan bruges til at afbilde forhold i den geografiske virkelighed, som når man f.eks. på et højdekort afbilder lavtliggende områder med grønne og højere liggende områder med brune farver. Sådant et kort over Europa ser ud som om det på en forsimplet måde afspejler virkeligheden, fordi de grønne »frodige« landbrugsområder netop dækker næsten alle de lavtliggende områder i Europa.

Men at der ikke er tale om en fuldtud korrekt afbildning, vil man kunne se når man bruger samme højdeinddeling på et verdenskort, sådan som de fleste kender det fra deres skoletid. Her vil let kunne opstå den opfattelse, at der f.eks. i USSR findes umådelige store frodige områder, fordi store dele af landet ligger lavt.

Den grønne farve er på et højdekort et symbol (f.eks. for områder mellem 0 og 200 m), men kan altså samtidigt benyttes som tillige en anden form for afbildning. Netop en sådan tematisk afbildning kan give kortet en naturvidenskabelig autoritet, og denne overføres ofte til de symboler, der i øvrigt anvendes på kort, uanset om disse afbilder sådanne realiteter i den geografiske virkelighed eller ikke. Det grønne Sovjetunionen, som alle har set det i geografitimerne, kan sikkert have bidraget til myten om det sovjetiske landbrugs påståede elendige forfatning. På denne måde kan selv uskyldigt udseende geografiske kort få en klar ideologisk betydning.

Erkendelsen af sådanne fejltolkningsmuligheder har netop betydet, at man i de senere år har udskiftet sådanne kort med »miljøkort« (som de bl.a. ses i TV-Avisen), hvor farvevalget i højere grad afbilder frodigheden, f.eks. med direkte udgangspunkt i vegetationen og de klimatiske forhold, end indirekte via højdeforholdene alene. Tematiske kort kan imidlertid være af uvurderlig betydning, når mulighederne for fejltolkning løses, fordi de kan indeholde en forbløffende mængde information i en overskuelig form.

Efter udviklingen af satellit-teknologien har vi først rigtigt fået mulighed for at se landene som de virkeligt ser ud.